

Nederlandse professional organizers zijn toonaangevend in het werken met mensen met hoardingproblemen. Het overmatig verzamelen van spullen heeft niet alleen gevolgen voor de cliënten zelf, maar ook voor familie, vrienden, professionals, en de samenleving in het algemeen. Dit boek, *Hoarding: Opruimen en ordenen met problematische verzamelaars*, geschreven door ervaren gespecialiseerde professional organizers en behandelaar in de geestelijke gezondheidszorg, is goed gestructureerd en is gebaseerd op hun ervaringen en ontwikkelingen van praktische interventies tijdens het werken met deze cliëntgroep.

Dit boek beschrijft het onderscheid tussen normaal verzamelen en hoarding om professionals te helpen bij het omgaan met cliënten en hen te ondersteunen bij de hulpaanpak die zij bieden.

De hoofdstukken bevatten handige tips voor het vaststellen van de mate van ernst, beproefde interventies, en bovenal een filosofische benadering om behandelaars te helpen de beweegredenen van hun cliënten te begrijpen. De auteurs benadrukken het belang van samenwerking tussen meerdere instanties en andere professionals, de impact van praktijksituaties op professionals, en zij benadrukken de behoefte aan zelfzorg, ondersteuning en welzijn bij het werken met cliënten met hoardingproblemen. Professionals die werkzaam zijn op het gebied van hoardingproblemen zullen dit boek een grote aanwinst vinden bij hun werk.

– Dr. Satwant Singh, cognitief gedragstherapeut en coauteur van
Overcoming Hoarding

Verzamelstoornis wordt pas sinds kort erkend als een ernstige psychische stoornis. Deze stoornis verschilt van de meeste andere dergelijke aandoeningen doordat een verscheidenheid aan niet-klinische professionals een rol kan spelen bij het helpen van degenen die eraan lijden, zoals professional organizers. Dit boek schetst de rol die professional organizers kunnen spelen bij de begeleiding van hoardingproblemen. Het is grondig, veelomvattend en zal een nuttige gids zijn bij het uitvoeren van dit werk.

– Randy Frost, hoogleraar psychologie en coauteur van
Stuff: Compulsive Hoarding and the Meaning of Things

HOARDING

OPRUIMEN EN ORDENEN MET PROBLEMATISCHE VERZAMELAARS

Hilde Verdijk, Klazien Lambregtse, Annelie Brummer,
Ingrid Tielemans, Divya van den Berg & Menno Norden

© 2023 H. Verdijk, K. Lambregtse, A. Brummer,
I. Tielemans, D. van den Berg & M. Norden
p/a Boom uitgevers Amsterdam

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jº Besluit van 27 november 2002, Stb. 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (Postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van artikel 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912. Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurs-

wet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten van de illustraties en de artikelen volgens wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Omslag: Bij Barbara
Binnenwerk: Bas Smidt
Illustraties binnenwerk: Cornelia Booisma-Reemeijer

ISBN 978 90 2445 557 7
NUR 770

www.boom.nl
www.boompsychologie.nl

Inhoud

Inleiding	9
1 Wat is hoarding?	12
<i>Ingrid Tielemans</i>	
1.1 Definitie van hoarding	13
1.2 Vervuiling, verzameling of hoarding?	15
1.3 De definitie uitgediept	23
1.4 Waarom is hoarding een probleem en wanneer worden er hulpverleners ingeschakeld?	27
1.5 Tot slot	29
2 De professional organizer	30
<i>Divya van den Berg en Hilde Verdijk</i>	
2.1 Het beroep professional organizer	31
2.2 Opleiding	32
2.3 Professional organizers zijn gespecialiseerd	35
2.4 Over de professional organizers van dit boek	36
2.5 Werkzaamheden van de professional organizer in hoardingsituaties	37
2.6 Wat doet werken in hoardingsituaties als professional organizer met je?	40
2.7 Tot slot	44

3	Meetinstrumenten	46
	<i>Hilde Verdijk</i>	
3.1	ICD® Clutter-Hoarding Scale®	47
3.2	Clutter Image Rating Scale	54
3.3	Clutter Quality of Life Scale	56
3.4	Ijsbrekerformulier	58
3.5	Harm Reduction Protocol en de inschatting van het schadepotentieel	60
3.6	Tot slot	79
4	Het begeleidingsproces achter de voordeur	80
	<i>Annelie Brummer</i>	
4.1	Jaap	81
4.2	Beppie	86
4.3	Saskia	92
4.4	Tot slot	97
5	Het belang van multidisciplinair of interdisciplinair samenwerken	100
	<i>Klazien Lambregtse</i>	
5.1	Niemand is een eiland	102
5.2	Casus van Meintje	103
5.3	Casus van Nono	109
5.4	Tot slot	112
6	Wat doet hoardingproblematiek met (zorg)professionals?	114
	<i>Divya van den Berg</i>	
6.1	Gz-psycholoog	115
6.2	Wmo-consulent	119
6.3	Medewerker OGGZ-GGD	122
6.4	Brandweer	125
6.5	Inspecteur Bouw- en Woningtoezicht	128
6.6	Verpleegkundige FACT	131
6.7	Ambulant begeleider	133
6.8	Bewonersconsulent	136
6.9	Tot slot	139

7	Zingeving	140
	<i>Klazien Lambregtse</i>	
7.1	Zingevende begeleiding van mensen met hoardingproblematiek	141
7.2	Cliënten aan het woord	143
7.3	Interventies	150
7.4	Zingeving en de professional organizer	152
7.5	Aanbevelingen	153
7.6	Tot slot	154
	Nawoord	156
	Bijlage 1 ICD® Clutter-Hoarding Scale®	
	– gids voor snelle referentie	162
	Bijlage 2 ICD® Clutter Quality of Life Scale	
	(CQLS) – versie voor professional organizers	166
	Bijlage 3 IJsbrekerformulier	171
	Bijlage 4 Praktische strategieën en hulpmiddelen	175
	Bijlage 5 Casus bestuursdwang Do No Harm	202
	Woordenlijst	212
	Literatuur	219
	Register	221
	Over de auteurs	222

Inleiding

Hoardingproblematiek is een onderwerp dat steeds bekender wordt in Nederland. In de media wordt vaker aandacht besteed aan dit probleem. We zien televisieprogramma's over mensen met overvolle huizen die in een paar dagen tijd vrijwel hun hele huisraad zien verdwijnen en zelf achterblijven in een opgeruimd en schoon huis. Schijnbaar zijn ze heel blij met alle verworven ruimte. Helaas is de werkelijkheid toch vaak anders. Was het maar zo eenvoudig als het op de buis wordt voorgesteld.

2 tot 5 procent van de bevolking lijdt aan een verzamelstoornis of hoarding. Ze verzamelen of bewaren obsessief allerlei spullen die voor een ander weinig tot geen waarde hebben. Deze mensen hebben volle huizen waarin meerdere ruimten niet meer gebruikt kunnen worden zoals ze bedoeld zijn. In veel gevallen zijn ze eenzaam en ontvangen ze geen bezoek thuis. Er zijn vaak veiligheidsrisico's – ook voor omwonenden – vanwege een gebrek aan onderhoud in en aan de woning en vanwege brandgevaar. Ook kunnen hulpdiensten de woning geregeld niet zonder risico betreden, waardoor hulp te laat kan komen. Gebrek aan hygiëne en/of bedorven voedsel kunnen zorgen voor ongedierte en stankoverlast. Hoarding^{*1} is dus niet een probleem dat zich alleen afspeelt achter de voordeur.

Er zijn tot nu toe twee Nederlandstalige boeken verschenen over verzamelstoornissen: *Problematische verzamelaars* (2012) en *Behandelprotocol Verzamelstoornis: Handleiding voor therapeuten en thuisbegeleiders* (2016). Het eerste boek biedt vooral informatie, het tweede boek, waar een werkboek bij hoort, is geschreven vanuit het perspectief van de therapeut. Met het boek dat nu voor u ligt kijken we van-

1 Woorden met een asterisk worden uitgelegd in de woordenlijst achter in het boek.

uit een ander perspectief, namelijk dat van degenen die dagelijks werken met mensen met deze problematiek, in hun eigen woning.

Als gespecialiseerde professional organizers en behandelend therapeut werken wij, de schrijvers van dit boek, al jaren met mensen die grote problemen hebben met het wegdoen van hun spullen. Deze mensen hebben vaak veel mislukte pogingen achter de rug om het probleem zelf op te lossen. Ze zijn langzaam in een geïsoleerd bestaan terechtgekomen door schaamte over de toestand van hun huis. Relaties zijn verstoord geraakt door het verzamelprobleem en er is veel verdriet en onmacht bij hen én bij hun omgeving.

We vertellen over de praktische manier waarop we deze mensen in hun huis begeleiden en dat het soms niet lukt om mensen te helpen. We laten zien welke bijdrage familie en vrienden kunnen leveren en wat de rol van verschillende andere professionals is in een vaak intensieve samenwerking. Ook komt aan de orde wat het werken in hoardingsituaties doet met professional organizers en professionals uit andere disciplines. We leggen uit welke instrumenten je kunt gebruiken om de ernst van de situatie in kaart te brengen. Je ontdekt hoe de persoon met hoardingproblematiek zich voelt in zijn of haar omgeving. We bespreken methodieken die succesvol zijn gebleken om een zo veilig mogelijke woning en woonomgeving te creëren.

In veel voorbeelden maken we de mens achter het probleem zichtbaar. Onze cliënten zijn meer dan problematische verzamelaars. Hoarding kent vele gezichten. Soms is het hele huis onbruikbaar en soms gaat het slechts om enkele kamers. Iedereen heeft zijn of haar eigen manier van omgaan met verzamel dwang en heeft een unieke geschiedenis. Hoardingproblematiek staat ook zelden of nooit op zichzelf. De meeste van onze cliënten hebben naast hoarding een of meer stoornissen, zoals AD(H)D*, een autismespectrumstoornis (ASS*), een depressie, angst- en dwangstoornissen, niet-aangeboren hersenletsel, of zijn getraumatiseerd. De problemen die hierdoor ontstaan hebben invloed op verschillende levensgebieden die met elkaar vervlochten zijn. Dit maakt het begeleiden van deze mensen oneindig boeiend, complex en af en toe ook zwaar. Het is van groot belang om het gehele plaatje te zien, zodat deze mensen geholpen kunnen worden op de manier die bij hen als persoon past, waarbij ze nadrukkelijk in hun waarde gelaten worden.

De ervaringen die we delen zijn gebaseerd op waargebeurde verhalen, maar uiteraard onherkenbaar gemaakt om de privacy van onze cliënten te waarborgen. Het zijn roerende, verdrietige, mooie en ook hartverscheurende verhalen.

Als professional organizers staan wij naast een cliënt, tussen diens spullen. Wij staan voor de uitdaging om onze cliënten daadwerkelijk te helpen een veilig en menswaardig bestaan te laten leiden. Dit is een groot verschil met de positie van de professional die op afstand behandelt. In de klinische praktijk komt er

steeds meer zorg terecht bij ambulante thuisbegeleiders, onder wie professional organizers. Deze hebben een wisselende opleidingsachtergrond en er zijn weinig bijscholingsmogelijkheden voor hoardingproblematiek.² Thuisbegeleiders zitten daarom vaak met hun handen in het haar. Met dit boek hopen wij hun handvatten te geven voor hun werk.

Wij als professional organizers vormen al bijna tien jaar een hechte groep. We delen onze kennis en vaardigheden door intervisie* en doen voortdurend aan bijscholing. Instanties werken graag met ons samen en worden door ons getraind.

Dit boek verbindt de theorie met de praktijk. Ons boek kan als inspiratiebron of geheugensteun dienen voor professionals die werken met hoardingproblematiek. Ook problematische verzamelaars en hun dierbaren kunnen het boek gebruiken om meer te leren over deze stoornis en hoe daarmee om te gaan.

We hopen dat dit boek een positief verschil gaat maken in het leven van problematische verzamelaars.

Hilde Verdijk, Klazien Lambregtse, Annelie Brummer, Ingrid Tielemans,
Divya van den Berg en Menno Norden

2 Actueel aanbod van bijscholingsmogelijkheden is te vinden op <https://nederlandsehoardingweek.nl>.

Wat is hoarding?

Ingrid Tielemans

Hoarding, wat is dat eigenlijk? Sinds enkele jaren is het begrip bekender geworden, mede door aandacht in de media. We zien dat het woord vaker gebruikt wordt, maar niet altijd in de juiste context. Wanneer een huis vol of vies is betekent dat niet automatisch dat er sprake is van hoardingproblematiek. Er kan bijvoorbeeld ook sprake zijn van vervuiling, een uit de hand gelopen verzameling of het opstapelen van spullen doordat iemand niet kan ordenen en organiseren. Verzamelen doen we allemaal, maar wanneer wordt het problematisch en kunnen we spreken van hoarding ofwel een verzamelstoornis? In dit hoofdstuk gaan we in op definities van hoarding en bekijken we aan de hand van drie casussen welke problematiek daar in de praktijk onder valt.

1.1 Definitie van hoarding

Hoarding wordt in de DSM-5* (APA, 2014) verzamelstoornis genoemd.

Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM)

De *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (DSM) is een classificatiesysteem waarin internationale afspraken zijn gemaakt over welke criteria van toepassing zijn op psychische stoornissen. Deze criteria worden voor elke editie vastgesteld op basis van de laatste wetenschappelijke inzichten.